

CALENDARI FESTIU DE CONSTANTÍ

M. Carmen Fiestras López

INTRODUCCIÓ

De tots els pobles del Camp de Tarragona, Constantí, sens dubte, és dels que ha sofert una transformació més radical en els últims anys. Sia arrossegada per la gran evolució de la propera ciutat de Tarragona, sia perquè oferia un terme òptim quant al terreny per a la instal·lació d'indústries i vivendes, la Vila s'ha vist abocada a un canvi que la farà passar de poble-residència a poble-dormitori, perdent molta força l'activitat agrícola.

Tota aquesta ràpida evolució, i el ràpid augment de població m'ha portat a fer l'estudi d'aquesta comunitat a través de les seves manifestacions culturals-festives, ja que creiem que les mateixes, per moltes raons, estan amenaçades sinó totalment, sí en el seu sentit i puresa tradicionals.

A través del treball he intentat fer una recopilació de les festes i tradicions de Constantí: Aquestes comprenen les festes que se celebren actualment així com les que se celebraven abans i he trobat algun testimoni que me'n pogués donar referència. totes les descripcions festives, al final porten un apartat sota el títol de «La festa avui» en el qual s'anuncia si és una festa que ha desaparegut, si es manté, si està en perill, o si ha sofert alguna transformació.

El treball l'he titulat «CALENDARI FESTIU» perquè a més de ser una recopilació de les festes, aquestes aniran agrupades per mesos, encara que les que tinguin relació entre elles com poden ser: les festes de Sant Isidre i Mare de Déu de Montserrat de les dues cooperatives, les festes de les capelles als carrers, portaran una explicació al començament perquè es pugui veure la seva relació comuna.

Les festes, com «Dijous Gras», «Setmana Santa», o les Dues Pasqües, que tenen data numèrica variable, portaran per encapçalament només el nom de la festa, sense especificar dia o mes.

També he intentat buscar els refranys i dites que corresponguin a cada festivitats, així com la possible relació de la mateixa en el cicle productiu agrari d'aquell moment.

En l'última part del treball faig un estudi més ampli d'una de les festes: la d'«Els Quintos» fent especial èmfasi en la cerimònia més important i central que és «Anar a plantar el maig», fet que donarà per obert un seguit d'actes que celebraran aquests nois durant dos o tres mesos.

Durant les pàgines del present treball i estudiant les tradicions de la nostra comunitat, he arribat a comprendre millor el comportament i forma de vida d'unes persones. He vist que hi ha fets que uneixen per damunt de cap tipus de rivalitat

(festa de quintos, festes de barri) i d'altres que sembla que separin (festes cooperatives, festes majors), però per damunt de totes elles es nota un esperit d'agermanament i evolució positiva que ens portarà cap a un major enteniment, per un major bé de tot el poble.

ANY NOU (Dia 1 de gener)

Dia que aprofiten les famílies per arreplegar-se novament, com si fos el dia de Nadal. És un dels dies que es fa cagar el tió.

No hi ha festes a nivell de carrer, si de cas, tan sols s'aprofita per montar un acte en el qual el patge dels Reis rep la carta dels nens.

La celebració fins altes hores de la nit del dia 31 de desembre fa que sigui un d'aquells dies que es passa del llit a la taula.

La festa avui

És tal com l'he descrita.

L'ADORACIÓ DELS REIS (Dies 5 i 6 de gener)

El dia 5 al vespre es preparen tres cavalls on pujaran els tres reis i per una altra banda una somera amb la qual es representarà la fugida a Egipte.

Normalment la comitiva arriba de la part de Tarragona i puja pel Carrer Major, fins a la Casa de la Vila, una vegada arribin pujaran dalt del balcó de la mateixa on faran un petit discurs i seguidament un bateig de caramels.

Més tard, donaran unes voltes per uns quants carrers i finalitzarà l'acte.

El dia 6 els nens sortiran al carrer amb les seves joguines, i també passaran per les cases dels parents a veure si allí els han deixat alguna cosa. Més tard, faran el dinar del dia de reis, que és molt familiar i és un dels dies en què es torna a fer «cagar el tió».

Les feines del camp estan paralizades i fa fred, encara que en el mes de gener el dia comença a fer-se més llarg, com diu l'acudit:

«Pels Reis
el dia creix
i el fred neix»

La festa avui

Més o menys és com l'he descrita, donant-se uns canvis com poden ser la utilització de tractors amb remolcs per al transport dels reis, substituint els cavalls que quasi bé no en queden a causa de l'evolució tecnològica de l'agricultura.

Entrega de cartes al patge

Cavalcada de Reis

PER SANT ANTONI ABAT, A BENEIR ELS ANIMALS (Dia 17 de gener)

El dia 17 de gener, tres dies abans de la Festa Major d'hivern se celebra la festa de Sant Antoni Abat, patró dels animals. Aquest dia s'arregaven tots els animals a la plaça de l'Església i després de la missa es procedia a la seva benedicció.

En el Full Parroquial núm. 54 de Mn. Ramon Bergadà (1919) es pot llegir: «*Día 17 S. Antoni Abat. Les misses es procuraran celebrar l'altar del Sant*» y «*allà a les vuit es beneiran les caballeries*». En el mateix Full a l'apartat de misses a celebrar s'inclou aquest Sant junt amb Sant Sebastià en la missa de Festa Major que deixa veure la importància d'aquest Sant en aquells moments. Diu així: «*Dia 20 i 21 - Festa Major dedicada a S. Sebastià mr. y a Sant Antoni Abat*».

Aquest dia els animals es netejaven i guarnien i feien cap tots a la plaça de l'Església. Després de la benedicció es feien carreres i focs, tothom volia demostrar que la seva cavalleria era la més forta, ràpida i intel·ligent. Era un dia en què els nombrosos i importants masos del terme venien a la vila, fet molt important si tenim en compte que gran nombre de persones vivien fora del casc urbà en el terme. L'any 1958 d'un total de 1.900 habitants, 263 viuen en masos (13%).

La festa avui

Seguèix vigent pel que fa referència a la benedicció, ara bé no es fa ni cap carrera ni cap festa. És una tradició que se'ns escapa de les mans amb l'augment de la tracció mecànica en detriment de la tracció animal. Pel gener del 1981 hi havia a la benedicció 11 animals; actualment al poble només en queda un. En la parla de Constantí s'ha de tenir en compte que en emprar el mot «animal» ens referim només als animals de tir: mules, cavalls, mascles... etc., i no a la totalitat d'animals els quals s'anomenen pels seus noms propis sense generalitzar.

FESTA DELS TRES TOMBS

Des de l'any 1988 es commemora en honor de Sant Antoni Abat la festivitat dels tres Tombs.

Aquesta festa ha estat recuperada per una entitat local, «EL CERCLE», i sembla que per la multitudinària assistència podrà arrelar al nostre poble.

Al matí es fa un esmorzar a l'aire lliure a la plaça de Mn. Cinto Verdaguer (cementiri vell), consistent en pa amb tomàquet, llonganissa i cansalada.

Els animals al llarg del matí es van concentrant a la mateixa plaça. A les 12 donen tres voltes pels carrers que envolten l'església: Carrer Major, Carrer de les Creus, i Raval de Sant Cristofol.

Obre la comitiva un grup d'animació que aquest any de 1989 va ser el recent creat «Grup de Gralles de Constantí». Seguidament van els animals de companyia, després un grup de cavalls i darrera els carros guarnits.

Aquesta festa no té una data de celebració fixa, ja que com que cada poble participa en el cercavila dels altres, han de posar-se d'acord per adoptar un calendari.

SANT SEBASTIÀ. FESTA MAJOR D'HIVERN (Dia 20 de gener)

Tot just passades les festes de Nadal i Reis ens trobem que el 20 de gener es dóna la festa Major d'hivern.

És temps de fred i la festa no és tan vistosa com la d'estiu, encara que podríem dir que ha mantingut al llarg dels anys una estructura més típica.

Trobem uns dies abans de la festa una colla de nois i noies (abans solament nois) que passen per les cases a captar diners per tal de pagar les despeses de la festa; aquests són els «majorals o sagristans de Sant Sebastià». Els diners arreplegats serviran per pagar les flors de l'altar, les coques beneïdes que donen a la missa així com les gralles que tocaran a la festa del dia abans i les matines del dia del Patró. És de recalcar que la tradició dels cercaviles de les gralles que actualment s'està recuperant a molts poblets i ciutats, a Constantí es ve fent des de molts anys sense interrupció.

Sembla que la festa és acceptada com una continuació de les de Nadal, Cap d'any i Reis amb un cicle que s'acabaria amb la Candelera, el dia 2 de febrer. Un refrany popular diu:

«Sant Sebastià
totes les va arriar (les festes)
menys la Candelera
que li anava darrera».

Sant Sebastià. Grallers acompanyant les autoritats a Ofici Major

Els grallers fan una cercavila el dia 19 al vespre, i després surten a fer una tocada pels bars que ho demanen.

El dia del Patró pel matí, la seva desfilada obrirà la festa. Conclourà la seva actuació amb l'acompanyament de les autoritats a l'anada i a la tornada a la missa.

Cal ressaltar que dintre de la celebració religiosa, es fa lliurament en el moment d'anar a besar la relíquia de Sant Sebastià d'un tros de coca beneïda, el qual diuen que s'ha de menjar per no tenir mal de gola. A la sortida d'Ofici es fa una ballada de sardanes.

La festa avui

La festa segueix igual, però malauradament s'han perdut les tocades que feien les gralles el dia 19 a la nit als bars de la vila. Esperem que aquesta tradició es pugui recuperar, ja que aquest any de 1989 s'ha creat un grup de grallers local, «Els grallers de Constantí».

També la funció dels majorals ha quedat relegada només a la recaptació dels diners; abans eren ells els que contractaven les gralles i compraven les coques. Tot això ara ho fa el capellà.

MARE DE DÉU DE LA CANDELA (Dia 2 de febrer)

La Mare de Déu de la Candela o Candelera se celebra el dia 2 de febrer. La festa consisteix en una missa en la que es dóna una candela i es fa una processó amb ella encesa. La candela és com una espelma però més prima i de colors, la qual servirà per a preservar la gent i la collita de qualsevol mal.

A l'estiu quan fa una tempesta d'aquelles tan fortes, s'encén la candela per preservar-se dels llamps, i també per evitar els aiguats que s'emporten la collita (recorrem que al camp de Tarragona es conrea avellana i que aquesta neda damunt l'aigua) i contra les pedregades.

És una festivitat molt recordada, tal vegada pel fet d'haver d'anar a buscar la candela o per la influència de les festes de la propera ciutat de Valls de la qual n'és patrona.

Al Full Parroquial, es pot llegir: «*La Mare de Déu va esser la Candela espiritual que en el temps de la passió va cremar sempre amb la llum de la fe de la divinitat de Jesucrist*».

També hi diu: «*día 2, processó y benedicció de les candelas. Als nois i noies del catecisme les candelas se els hi repartiran a la tarde, després del catecisme*».

En aquests dies ja s'apropa la primavera en què vindrà el bon temps i començarà una major activitat camperola. D'aquest canvi climàtic que s'espera hi ha una dita que fa referència a ell i a la Candelera:

«Quan la Candelera plora
el fred ja és fora.
Quan la Candelera riu
el fred és viu».

El sentit de plorar es refereix a ploure i el de riure a fer sol. O sia que si a començaments de febrer plou, s'ha acabat l'hivern i si fa sol no ens en podem confiar.

La festa avui

Tradicció actualment en vigència, pel que fa referència als oficis religiosos i repartiment de la candela.

PER SANT BLAI, ANAR A BENEIR (Dia 3 de febrer)

Per Sant Blai és costum anar a beneir coses de menjar a les quals després se'ls atribuiran poders curatius. Això es fa el dia 3 de febrer, un dia després de la Candeleira. Hi ha una endevinalla que es diu al poble i és:

«Mare de Déu del Candeler
segon dia de Febrer
Sant Blai a tres
endevina quin mes és».

Les coses que es van a beneir són productes típics de la terra i alguna cosa de pastisseria: panses, secallons, orelletes, pa, pomes... etc. antigament també es beneïa una mica de menjar dels animals com poden ser garrofes i faves seques.

Aquests productes beneïts diuen que prevenen contra possibles malalties de gola com poden ser angines o inflamacions. Totes les peladures i papers on són embolicats els productes no es poden llençar sinó que s'han de cremar. També es farà així si sobra alguna mica de les coses beneïdes o es cremarà o se li donarà per menjar a un animal. És una tradició en la que tot és dut a terme per les dones. Elles preparen la cistella o senalló, elles van a missa a beneir i elles són les que ho donen per menjar a la família. Tot això s'haurà de menjar com a màxim fins al 25 de març. En el Full Parroquial núm. 31 (1918) es pot llegir: «*Diumenge día 3... Aquest dia després de cada missa, benedicció dels fruits*».

La festa avui

És una tradició que es manté i és un dels dies més assenyalats per fer orelletes o d'altres pastissos per part de les mestresses de casa.

La benedicció es fa abans i després de la missa del matí.

SANT JOSEP (Dia 19 de març)

És un dels Sants més populars i el seu nom és utilitzat moltes vegades per donar nom als petits en els batejos.

És un dels Sants que presideix l'altar major de l'església i té una capella al carrer principal del poble (Carrer Major) que fou restaurada i inaugurada l'any 1917.

Aquest dia potser a causa de la gran quantitat de celebracions onomàstiques a Constantí es veu un aire de festa tant als carrers com a les cases, encara que al carrer on hi ha la capella no acostumen a fer gaire festa, només adornen el Sant i resen el rosari.

La festa avui

És un dia de gran joia a totes les cases, doncs en cada família quasi es pot assegurar que hi ha un Josep.

L'any 1980 i pel fet del remodelatge del carrer Major, es va tirar a terra la casa on hi havia la capelleta del Sant. La Imatge restà en dipòsit a la casa de la família Torrents-Martorell, fins que l'any 1987 se li féu una nova capelleta a la cantonada del carrer Mn. Salvador Sabater i plaça de l'església, la qual fou inaugurada el dia del Sant.

Actualment com que el dia de Sant Josep és dia laborable s'ha perdut una mica el caràcter festiu de la diada.

MARE DE DÉU DE MARÇ (Dia 25 de març)

Com podem veure coincideix exactament nou mesos abans de Nadal per la qual cosa se celebra «l'anunciació de Nostra Senyora i l'encarnació del Fill de Déu», (*Full Parroquial núm. 58, 1919*). En el mateix full es pot llegir: «Dia de la Mare de Déu: estarà exposat Nostre Amo per espai de 10 hores o siga desde dos quarts de vuit del matí fins a dos quarts de sis de la tarda... cada dia es cantarà trisagi per tots els assistents i es ventaran les campanes a les hores d'exposició i reserva».

Era una festa religiosa d'una certa importància encara que no era dia de precepte.

Aquest dia, segons la tradició, és el dia en què s'han d'acabar de menjar les coses beneïdes el dia de Sant Blai (3 de febrer), si és que en queda alguna. És possible que sigui una mesura sanitària implantada per l'Església per evitar que el fanatisme fes que la gent guardés durant tot l'any les coses beneïdes i en fer-se malbé, poguessin donar malestar o intoxicacions a qui se les mengés.

La festa avui

És un dia en el que novament es pot anar a fer benedicció d'aliments.

EL CARNAVAL

La gent gran recorda els carnivals d'abans de la guerra a Constantí, els quals sofriren una empena espectacular amb l'arribada de la República. Carroces, balls, carnestoltes i pregons són mencionats en preguntar a qualsevol persona una mica avançada d'edat.

A partir de l'any 1939 aquesta celebració es va perdre: el govern d'aleshores prohibí la seva celebració. En els anys 50 s'acceptaven les celebracions privades i fou el Casino al seu local social el que la mantingué amb els seus balls.

Amb l'arribada de la democràcia en tot el Camp de Tarragona sofrí un esclat, seguint la tradició de la ciutat veïna de Reus que mig il·legalment havia mantingut les celebracions tant públiques com privades.

A Constantí surten al carrer a partir de 1978 i institucions com l'ajuntament, associació de veïns, Ateneu Llentisclell, Cercle i Coca han estat els organitzadors.

La festa avui

Actualment l'organitza l'ajuntament a través de la comissió de festes.

Es fa una desfilada pels carrers que culmina amb el pregó de carnestoltes al balcó de l'ajuntament, i un ball a la sala de cultura amb el repartiment de premis a les comparses.

També el Casino i el Sindicat mantenen el ball de Carnaval als seus locals socials.

Carnaval 1989

DIMECRES DE CENDRA

A la tarda se celebra una missa en la que el celebrant en un moment donat fa una creu al front de cada persona amb cendra recordant-li:

«polvis eris
polvis reverteris»

que significa «pols ets i en pols et convertiràs».

Aquest dimecres és el de la setmana abans d'entrar en la quaresma. Aquest acte és de meditació.

La festa avui

És tal com l'he descrita.

DIUMENGE DE RAMS

L'acte central de la festa és la processó que se celebra al matí i és una de les de més participació, desfilant la mateixa pel carrer Major i pujant pel Raval de Sant Cristòfol, tornant una altra vegada cap a l'església.

Abans de la mateixa la concentració de palmes, palmons i llorer es fa a la Plaça de l'església on es procedirà a beneir-los i després començarà la processó. A diferència de les altres processons, aquesta no porta la gent arrencada i en ordre sinó que la gent va barrejada (homes, dones, nens i nenes) i ocupant tot l'ample del carrer.

Al davant obre la comitiva la creu, el capellà i els escolans. Arribant a l'església, es començarà la missa, encara que en aquest moment molta gent abandonarà l'acte.

És un dia en què s'acostuma a estrenar la roba de primavera, i s'aprofita la processó per lluir els models nous.

A la tarda es fa el Via Crucis pels carrers de la nostra vila i es va fins al Calvari, situat als afores.

La festa avui

És tal com l'hem descrita més amunt. Cal fer notar el gran augment d'assistents a la processó en els últims anys a causa, en gran part, a l'augment de població que ha experimentat Constantí.

Diumenge de Rams. Benedicció de les palmes

DIJOUS I DIVENDRES SANT

Són dies de cerimònies religioses i tot es desenvolupa en el Temple, menys el divendres Sant, dia en què al matí es fa el Via Crucis al Calvari i a la nit la processó del Sant Enterrament.

Divendres Sant.
Via Crucis

Divendres Sant.
"Els Armats"

El dijous Sant era un costum anar a l'església a celebrar «a matar Jueus». Tots els nens i nenes i també alguns grans portaven uns carraus i en un moment determinat de la cerimònia es feien rodar aquests i era el moment simbòlic de matar Jueus.

El Divendres al matí surten els armats, que orbriran la processó del Via Crucis, la qual sortint del poble anirà avançant fins arribar a una muntanyeta anomenada El Calvari, i una vegada allí tornaran cap al poble. Durant el trajecte és transporta per tres joves la Santa Creu en la que es van tornant, i pararan cada vegada en què es llegeix una estació del Via Crucis.

A la nit es fa la processó del Sant Enterrament en què cal ressaltar la imatge de la Dolorosa i el Sant Crist monumental, que és portat a pols per cinc homes (normalment de la mateixa família); al voltant del mateix hi van els nois que han acabat la «mili» amb escopetes fent guàrdia.

La festa avui

Amb l'arribada del Concili Vaticà II es va suprimir l'acte de «matar Jueus» i es va substituir per la Santa Eucaristia.

El Divendres Sant és tal com l'hem descrit, és costum posar en molts balcons o tribunes bombetes per il·luminar el carrer i fer així més solemne la processó.

LES CARMELLES (Dissabte Sant)

Era una tradició molt arrelada al nostre país i que sembla que ara torna a ressorgir. Consisteix en què un grup d'homes i dones van passant pels carrers i canten cançons i la gent amb reconeixement els donen coses de menjar i cèntims.

Començaven davant de la casa de la vila i d'aquí anaven seguint per tot el poble. Les cançons que cantaven acostumaven a ser molt curtes i en cada lloc on feien parada en cantaven més d'una.

El dia tradicional per passar era el dejuni de Pasqua però sempre ho allargaven tres o quatre dies més.

Portaven una canya o bastó molt llarg en què hi havia una corriola amb una senalla que servia per demanar a la gent que es trobava als balcons. Darrera la comitiva anava un carro guarnit en el qual anaven posant les coses que els anaven donant.

Amb el que arreplegaven feien una festa el dimarts de pasqua i s'ho anaven a menjar a qualsevol mas o terreny d'un dels que anaven amb les caramelles.

Abans durant tota la Setmana Santa estava prohibit cantar, riure, fer gresca...; això feia que quan s'acabava la prohibició (la nit del dissabte Sant) el jovent exterioritzés l'alegria continguda i sortís a cantar pels carrers. Aquesta pot ser una de les causes d'aquesta tradició.

Pel que fa referència a Constantí la tradició va desaparèixer a causa de la prohibició de cantar en català en temps de la dictadura; també va desaparèixer arreu de Catalunya; ara sembla que es dona un ressorgiment.

La festa avui

Encara que hi va haver un intent de ressorgiment als anys 1980-81 sembla que no ha arrelat ja que cap any més no han tornat a sortir.

Dissabte Sant. Les Caramelles

L'«ENCUENTRO» I LA MONA

Es coneix com l'«encuentro» una processó que es feia el diumenge de resurrecció en què sortien dues processons una amb Jesucrist i l'altra amb la Verge i es trobaven en un punt on escoltava l'alegria popular. És una recordança de la trobada que van tenir Jesús i la seva Mare després que ell ressuscités. El nom està castellanitzat, potser perquè és una tradició que va venir de fora, concretament jo l'he vist com es feia en un poble de la província de Càceres anomenat Hoyos.

A més dels testimonis orals de la gent, ja que és recorda per haver estat celebrada fins abans de la guerra, he trobat un testimoni escrit al CLAXON, que diu el següent:

«Salían dos procesiones, una de la iglesia con la cruz parroquial, banderas de las cofradías y tabernáculos de los Santos y Vírgenes llevadas por hombres revestidos de largos y rizados roquetes, algunos con calzón corto, alpargatas sin calcetines. Detrás Jesús con su rica túnica Carmín, acompañado del clero y ayuntamiento. La otra procesión se organizaba en la Abadía, con el tabernáculo de la Virgen que iba cubierto con un velo, en ondas, llevada con varios jóvenes y con lucido acompañamiento.

Después de la misma cada procesión seguía un curso diferente. Cada vez que era entonada la «Aleluya» se anunciaba con disparos de escopeta. En la plaza de la Iglesia se encontraban cara a cara las dos procesiones. Al distinguirse la una de la otra, María hacía reverencia a Jesús de la procesión de delante. Con una vara le sacaban el velo que cu-

bría el rostro de la Virgen, mientras las escopetas y el doblar de las campanas era ensordecedor. Las dos procesiones entraban en el Templo, con la Madre y el Hijo que ya habían hecho el encuentro.

El «encuentro» en Constantí se celebró hasta los tiempos de la segunda República. Después de la guerra del 1936 al 1939 se intentó reproducirlo pero fracasó».

Aquest dia també és el d'anar a buscar la mona. Els petits donaran un petó al padrí i aquest els donarà el pastís amb els clàssics ous de xocolata, després d'escoltar aquest vers del nen:

«Pasqua és avui
la mona la vull
doneu-me la mà
que se la vull besar
deneume-la bé
que se la besaré bé».

La festa avui

La tradició de l'«encuentro» ja no existeix, i anar a buscar la mona és vigent encara.

SANT JORDI (23 d'abril)

Aquesta festa no se celebrava al nostre poble amb cap manifestació popular fins fa molt poc anys; el CERCLE va començar a potenciar-la amb exposicions i una ballada de sardanes a la plaça.

La festa avui

Sembla que últimament els organismes públics també volen que el Patró de Catalunya sigui festejat al nostre poble. Però encara són les entitats privades del poble les que en aquest any de 1989 han portat a terme tots els actes d'aquest dia, com per exemple: La presentació del Llibre *Història de la Vila de Constantí* de Mn. Salvador Sabater (reedició) a càrrec del Centre d'Estudis de Constantí; un espectacle musical a càrrec de la colla C.O.C.A. i un concert musical per l'Escola de Música. Exposició i venda de llibres i roses.

LA MARE DE DÉU DE MONTSERRAT

De les dues Cooperatives Agrícoles que existeixen a la vila, una té per Patrona la Mare de Déu de Montserrat. Això fa que aquest dia se celebrin uns actes patrocinats per aquesta societat.

Comença la diada amb una Missa cantada, a continuació alguns anys s'ha fet un concert per part d'una Coral i un dinar pels socis de l'entitat.

A les capelletes dels carrers no n'hi cap de dedicada a la Mare de Déu de Montserrat, però a l'església hi ha una imatge regalada per aquesta Cooperativa. A la façana de l'edifici social hi ha un mosaic de la Mare de Déu.

És una festa, com la de Sant Isidre (Patró de l'altre entitat), de fricció, ja que no més se celebra, respectivament, per una part dels pagesos i les juntes no notifiquen ni conviden a l'altra entitat a participar dels festeigs. Fa uns anys, uns joves feren un intent de reconciliació i unió però no van donar fruit, ja que unes minories de cada banda, amb una força econòmico-política important, impedeixen que aquesta es porti a terme. Esperem que la situació no perduri molt de temps, si més no pensem que per la quantitat de vi que es fa a Constantí, mantenir dues Cooperatives no és rendible.

La festa avui

Tradició en vigència i tal com és descrita. És una festa relativament jove (principis dels anys 60) i se celebra puntualment, més si pensem que hi ha uns factors polítics i socials que obliguen a què es porti a terme.

SANT PERE REGALAT **Beneir el gargoller** **(Dia 29 d'abril)**

El dia del Sant les mestresses de casa porten a missa un ram de gargoller, planta de fulles i flor d'un rosa fluix. Diuen que procedeix d'Orient i era una de les plantes més apreciades a la cort dels reis perses.

Després de la missa es beneiran les branques d'aquesta planta i es trossejarà i es lligarà un trosset al tronc d'un dels arbres de cada finca. La seva presència evitarà les pedregades i altres meteors climàtics.

La festa avui

Festa minoritària, encara que hem pogut constatar que enguany encara anaven feligreses a beneir el gargoller.

Sant Pere Regalat. A beneir el gargoller

SANT ISIDRE - (Festa Cooperativa) (Dia 15 de maig)

L'altra de les dues cooperatives que hi ha a Constantí celebra la seva festa per Sant Isidre, Sant que va ésser pagès i que com a premi a la seva bondat els bons llauraven sols i ell podia resar i fer penitència mestrestant.

Són festes que la meitat del poble celebra i l'altra meitat no, segons siguis o no soci de la cooperativa que compleix la seva onomàstica.

Comencen amb una missa on la junta presideix els primers bancs i és cantada per la coral del poble.

Una vegada acabada la missa van a fer el vermut al local social que en aquest cas és «el Casino» on hi són convidades totes les autoritats: sergent guàrdia civil, capellà, metge, veterinari, batlle, consellers..., etc., després d'això alguns anys es van a fer sardanes.

Més tard tots van cap a la cooperativa on es farà un dinar de germanor, es faran discursos, s'explicaran rondalles i es faran bromes. Abans, el dinar es feia «al Casino» però es va canviar perquè alguns socis no hi anaven ja que els locals socials estan marcats amb una clara trajectòria política, potser no d'acord amb el pensament d'alguns socis, i fent-ho al mateix celler hi va tothom.

També trobem en els nostres carrers una capelleta dedicada al Sant. Es troba en el carreró que hi ha al final del carrer de Sant Vicens que uneix aquest amb el de la Costa.

La capella fou instal·lada l'octubre del 1923 i aquest tros de carrer s'anomenava carreró de Sant Isidre. Actualment hi han posat una placa canviant-li el nom i es diu: «Carrer de Pobla de Mafumet».

La festa avui

És tal com està descrita i no ha variat molt ja que és relativament de nova implantació. Va començar a fer-se a finals dels anys 50 que és quan es van construir els dos cellers que hi ha actualment al nostre poble.

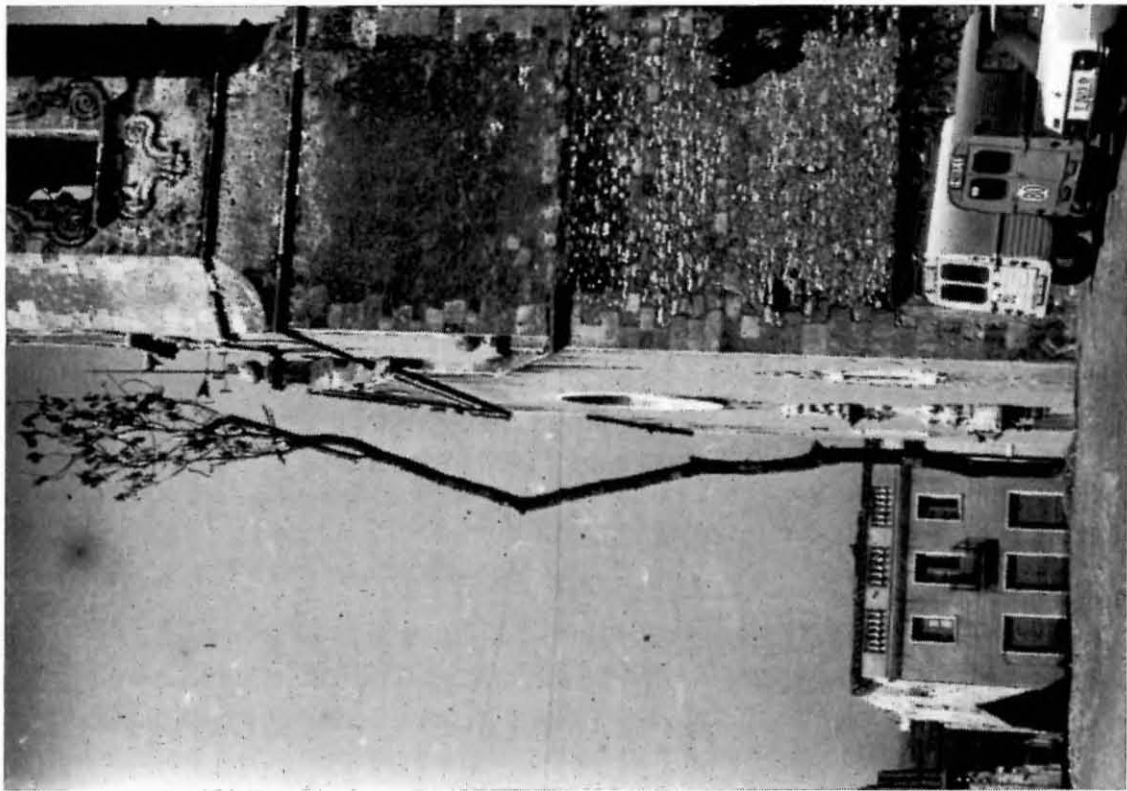
ELS QUINTOS (El primer dissabte de maig, a plantar el maig)

Com tots sabem es denomina així tot el joven en edat militar que són a punt d'anar-se'n o els falta molt poc. En aquest període anterior a marxar acostumen a fer molts comiats i festes, havent-se tornat una tradició molt important arreu del nostre país. A Constantí també ens trobem amb diverses festes i tradicions de les que organitzen els «quintos» abans d'anar-se'n. Les més importants, de les quals he pogut trobar referència, són:

«El maig», «Les enremades», «El sopar de quintos», «El ball de quintos», «L'elecció de pubilla dels quintos», aquestes dues últimes de més recent incorporació.

El maig

L'acte que obre la festa i successió d'actes que fan els quintos, és el d'anar a «plantar el maig». Això consisteix en tallar un arbre o una branca d'aquest, i portar-lo

Festa dels Quintos. "El maig"

fins al poble on es plantarà al capdamunt de les escales del castell. Antigament sembla que es plantava al mig mateix de la plaça de l'església, però en encimentar-se aquesta, es va decidir per tal de no fer malbé la plaça, canviar l'emplaçament, i fer-ho al capdamunt de les escales del castell. Com a fet anecdòtic diré que els «quintos» de l'any 65 van plantar dos «maigs»: un a l'antic emplaçament i l'altre al nou i al cap d'uns dies els hi van fer treure el que havia estat plantat davant de l'església; no obstant, al ciment amb el qual es va tapar el forat, els «quintos» van gravar «Quintos 65», perquè quedés com a testimoni. Avui dia encara es pot veure això escrit al mig de la plaça de l'Església.

El nom de maig vé del mes en el qual s'acostuma a plantar l'arbre. Normalment a excepció d'alguns anys, el «maig» s'acostuma a plantar el primer dissabte del dit mes o el dejuni de la primera festa del mes. Cal remarcar i puntualitzar que tradicionalment segons m'he pogut informar, els «quintos» no demanen permís per a plantar el «maig» i per fer les «enremades», a cap lloc, doncs es considera que essent un costum tan arrelat i de tants anys, en el dia assenyalat, les autoritats, la guàrdia civil i el poble en general han d'estar-ne assabentats, de que aquell dia es continuaran les tradicions.

Preparacions del «maig»

En el dia assenyalat i normalment entre les deu i les onze de la nit, els «quintos» es van ajuntant i reunint-se. Un cop reunits, discuteixen entre ells per veure on aniran a buscar el «maig» i parlen de diversos arbres que ja han estat vistos per alguns d'ells uns dies abans. Normalment es decideixen per algun dels que es troba a la vora del riu, encara que hi ha hagut anys que l'han anat a tallar al terme de la Pobla de Mafumet. L'arbre o branca, doncs també pot ésser una d'aquestes si és gran, acostuma a ésser un freixe, un lledoner,...

Tot seguit s'afanyen a aconseguir material i mitjans per tallar-lo i transportar-lo. El medi de transport és quasi sempre un tractor que pertany a algun dels «quintos» però antigament es portava l'arbre a coll, o en un carro agafat, «prestat», la nit abans. Això era motiu de que aqueixa nit tots els pagesos tanquessin o amaguessin el carro en algun lloc segur, per tal de no deixar-lo al carrer. Quant als materials necessaris, destal, pic, cordes, ciment, etc., els «quintos» ho agafen d'alguna obra o de qualsevol lloc massa a la vista. En cas de no trobar-ho tant a mà algun d'ells ho anirà a buscar a casa seva, doncs totes les eines necessàries són força comuns a qualsevol casa de pagesos. Després amb grans crits i joia emprenen la marxa sense que manqui l'ampolla de vi i la de conyac que els donarà sang i els farà passar el fred que encara es nota a les nits de primers de maig.

La talla

En arribar al lloc convingut la primera operació serà lligar al més amunt de l'arbre una corda que servirà per a estirar i fer-lo caure cap on no xafi cap arbre fuster, avellaner o qualsevol altra planta de tros que hi hagi al voltant de l'arbre. Algunes vegades això ha passat, malauradament, i s'han causat alguns desperfectes, però mai ha estat fet amb mala intenció per part dels «quintos».

Un cop s'hagi obert un bon tall amb la destal, estiraran de la corda tots fins que es trenqui l'arbre i caigui a terra, enmig de gran soroll. Aquest moment viu d'alegria i

crits, s'aprofita per a fer un glop de vi i per a explicar alguns acudits graciosos. També ara es procedeix a medir l'arbre i veure si serà massa petit o massa gran. Els arbres plantats de vegades enganyen, i un cop a terra, semblen més petits o a l'inrevés.

Preparació

Una vegada s'ha quedat d'acord per prendre l'arbre, es procedeix a «pelar-lo», o sigui, a tallar-li totes les branques que hi ha al llarg del tronc, i només se n'hi deixen unes quantes del capdamunt.

Acabada aquesta operació, l'arbre té ja la forma definitiva que presentarà quan es planti a dalt de tot de les escales del castell, i ja ara se li dóna el nom de «maig». Així doncs, el «maig» té dues parts ben definides: el tronc i el plomall; aquest darrer seria la part de dalt, de les branques que li han deixat. Com veiem el nom és adequat.

Transport

Com he dit abans, aquest es pot fer, a coll, amb carro o amb tractor. El temps que triguen dependrà del medi utilitzat i de la distància. Quan es feia amb carro, es feia sense animal, (entenem per animal de tir, sigui cavall, somera, mula..., etc.), i per tant amb la força dels mateixos «quintos» que empenyien el carro. Un any àdhuc el transport fou fet amb una màquina de cavar d'aquestes que porten remolc. Un cop arribats al poble, encara s'atravessarà el carrer Major tant si es vé del camí del molí, com si es vé de La Pobla, i encara s'aturaran en algun bar si veuen que és aviat, (encara n'hi ha algun d'obert) i d'aquí passaran a la plaça del Castell on es procedirà a plantar el «maig».

Plantar el «maig»

Una vegada es té el «maig» a lloc es procedeix a fer un clot, on serà plantat l'arbre.

Aquí s'ha arribat a l'operació més difícil de tota la nit que és la de plantar l'arbre i al mateix temps fixar-lo perquè es quedi dret.

L'acte d'aixecar-lo es fa amb tres cordes (tres vents) de les quals s'estira des de diferents llocs fins que s'aixeca. En aquest moment un parell de «quintos» posaran ciment, pedres i terra a la base fins cobrir el clot i mentrestant els altres aguantaran amb les cordes perquè no caigui. Si no és pugués aixecar perquè és massa gran o perquè són poca gent s'anirien tallant troços del mateix fins que fos més fàcil dominar-lo.

Una vegada fixat es procedirà a penjar-hi un cartell amb una frase que fa referència a un tema d'actualitat o a un fet que els hi va ocórrer la nit de gresca de la plantada. Aquí en presentem alguns d'ells:

«VOLEM UN CAMP». És de principis dels 60 i fa referència a l'antiga aspiració, encara no aconseguida, de tenir un camp de futbol municipal.

«DINERS PRO JÓVENS». Dècada dels 60. Demana més subvencions per actes culturals.

«NO TINC CAP, PRO TINC BON PEU». Maig del 72. Era un dels arbres plantats més alts, el transportaven en tractor i en girar a l'encreuament Carrer de les Creus,

Arrabal de Sant Cristòfol, no passava i es va trencar la part de dalt (plumero). En plantar-lo van posar el cartell referint-se a la falta de fulles i branques a la part superior.

«PRIMERA VÍCTIMA DE LA REFINERIA». Maig del 73. Es començaria aviat a arrancar els arbres, avellaners i vinyes del terme per fer la refineria. Els quintos fan referència que el seu maig és el símbol que inicia aquest fet.

«ÉREM POCS I SENSE PERMÍS». Maig del 75. Per una d'aquelles coses inexplicables que passaven en els ajuntaments pre-democràtics, aquest prohibí als quintos la plantada del «Maig». Uns quants de decidits no en feren cas i seguiren la tradició i penjaren aquest cartell. Foren cridats a l'ajuntament i sofriren amenaces verbals.

«VOLEM L'ESTATUT». Maig del 1977. Aquesta frase presidia un cartell en el que s'hi veien dues mans encaixades i en el fons dues banderes, la catalana i l'andalusca.

“Y QUÉ OS CREIAIS». Maig del 81. Aquest no sabem què significava, però cal dir que en tota la història del maig és el primer cartell que se li col·loca en castellà.

Aquesta és una petita mostra dels cartells que se li pengen al maig.

La festa avui

És tal com l'he descrita, l'única puntualització a fer és que ara ja no han de fer el clot per a plantar el «maig», ja que quan es va arreglar la plaça del Castell, el Sr. Feliu Nicolau, aleshores batlle de Constantí i gran coneixedor i amant de les tradicions, va ordenar que es fes un clot perquè cada any es pogués plantar el «maig».

FESTA DEL CORPUS CHRISTI

És una festa religiosa en la qual l'acte més important se celebra a la tarda: la processó pels carrers. Acostuma a ésser un acte popular, hi van els nens que aquest any han fet la primera Comunió, el que fa que hi vagi gran quantitat de gent que en altres circumstàncies no hi serien. Al llarg del recorregut es fan cinc altars guarnits amb flors (anomenats Capelles) pels carrers pels quals passarà la processó i es faran unes cerimònies d'adoració i cants. Aquestes Capelles, veritable manifestació d'art popular, són fetes pels veïns de cada carrer i tots s'esforçaran en fer-les el més maques possible doncs això dóna categoria al carrer.

Les capelles es fan al carrer de la Costa, Carrer de la Font, Carrer Peixateria, Carrer Major i Raval de Sant Cristòfol. Aquest últim va ésser incorporat els anys 60 i és l'única Capella que està fora de l'antic recinte emmurallat. Abans la processó des del Carrer Major anava al Carrer del Castell on feien, també, la Capella. Una mala planificació de les obres del mercat i la col·locació d'unes escales estretes i tortes van impossibilitar el pas de la processó canviant el recorregut per la Raval de Sant Cristòfol i marginant el Carrer del Castell, originant la protesta dels veïns del carrer. Finalment es produí un judici eclesiàstic que va resoldre, per evitar els problemes i perills, que la processó canviés el seu recorregut.

Els balcons s'acostumen a guarnir amb cobre-llits generalment fets de punta de coixí o de ganxet.

Processó de Corpus (antic recorregut)

Típiques capelles

La festa avui

La festa i el seu punt central, la processó, se celebra tal com l'hem descrita abans, ressaltant només el canvi de recorregut com a innovació més important. (Veure fotografia de l'antic recorregut).

SANT JOAN BAPTISTA (Dia 24 de juny)

És una festa molt arrelada i popular encara que abans no era festa oficial de l'estat.

Cada carrer acostumava a fer el seu foc i el jovent anava passejant i saltant-los tots, mentre la gent de cada carrer contemplava l'espectacle.

Durant uns anys només es feia un foc, més gran i que tenia ajuda i participació oficial.

A la nit es feia una revetlla a la pista d'estiu on no faltava la mistela.

En els carrers i temple no hi ha cap imatge del Sant, encara que es diu que antigament hi havia una ermita que ningú sap situar en el terme.

Hi ha un refrany que diu:

«Per Sant Joan
garbes al camp
per Sant Pere
garbes a l'era»

Com podem veure fa referència a la sega del blat i es fa entre aquestes dues festes, Sant Joan (24 de juny) i Sant Pere (29 de juny). Uns dies per segar i d'altres per a fer la trilla.

La flama que encenia el gran foc que es feia a la plaça del castell era portada per esportistes en carrera, de la propera ciutat de Reus (8 km) on hi havia un foc portat per una avioneta des del Canigó.

La festa avui

Torna a haver focs en quasi tots els carrers, encara que s'ha perdut el costum d'anar a buscar la flama del Canigó.

SANT PERE I SANT PAU (Dia 29 de juny)

Es troba a Constantí el carrer de Sant Pere, alguna vegada dit també Raval de Sant Pere (Topon. pàg. 117), en ell hi ha una capelleta amb la imatge del Sant, que hi fou instal·lada l'any 1922. El dia de la festivitat és adornada amb flors i es resa el rosari. Fins no fa gaire es feia un gran foc el qual era saltat pel jovent com si fos el dia de Sant Joan.

En ser un dia de festa oficial la gent aprofitava per anar a Reus o Tarragona (Barri Marítim del Serrallo), dos llocs on aquest Sant n'és Patró.

Referent a Sant Pau hem de dir que no té ni cap imatge ni cap celebració encara que és un nom molt conegut i utilitzat.

La festa avui

A la Raval de Sant Pere se segueix celebrant la festa encara que ha desaparegut la celebració del foc.

Quant a l'ambient festiu del poble ha minvat molt doncs segons els últims calendaris de treball de la Generalitat no es considera el dia com a festa oficial.

PER SANT CRISTÒFOL, RENTAR-SE ELS PEUS (Dia 10 de juliol)

Sant Cristòfol per equivocació va matar els seus pares i com a penitència per això, li van fer que estigués durant deu anys al costat d'un riu passant damunt de la seva esquena tota la gent que el vulgués atravesar.

Al cap dels anys va transportar un nen que era Jesús, el qual li va donar per acabada la penitència. Aquest Sant està representat a l'altar Major de l'Església parroquial, té els pantalons arremangats, porta un bastó com a puntala i el nen damunt l'esquena.

Aquest fet que fos transport de la gent va fer que el fessin patró dels automobilistes i el dia de Sant Cristòfol es beneeixen els cotxes. Es posen arrencats al llarg del carrer Major i van passant un a un per la Plaça de l'Església i els van tirant l'aigua beneïda.

Abans Sant Cristòfol era el dia de rentar-se els peus, doncs devien voler assemblar-se al Sant, que els devia tenir ben nets si va passar deu anys amb els peus dintre del riu. Aquest Sant dona nom a un dels ravals del poble, el Raval de Sant Cristòfol on hi té dedicada una capella. El 10 de juliol se celebra la festa del carrer.

A les Rendes 115 (1814), ja se l'anomena «Arrabal» de St. Cristòfol i segons el Rep (1854), hi radicaven quaranta-nou propietaris essent en aquell temps un dels més importants.

Actualment és un carrer ample i asfaltat i, fent una mitja lluna, surt del carrer de les Creus i va a parar al carrer Major, essent un dels més llargs del poble.

La festa avui

Tradicció en vigència pel que fa referència a la benedicció dels cotxes. El rentar-se els peus s'ha perdut i la festa del barri se celebra irregularment.

SANT FELIU. FESTA MAJOR D'ESTIU. (Dies 1, 2, i 3 d'agost)

Els tres primers dies del mes d'agost se celebra a Constantí la festa major del patró Sant Feliu l'Africà. Són dies de gran feina doncs la collita és propera i els avellaners, principal cultiu, s'han de preparar i regar perquè es mantinguin els arbres verds i les avellanes es facin ben grosses. Després d'aquestes festes vindrà la feina com així diu el refrany:

«Per Sant Feliu,
l'avellana surt del niu.
Per Sant Roc,
l'avellana surt del foc».

El Sant va ésser màrtir i va morir ofegat en la mar amb una pedra de molí lligada al coll. La seva imatge, grandiosa, ocupa el lloc central del retaule de l'església i al costat té una pedra de molí. Les grans proporcions de l'estàtua fa que s'utilitzi la frase «Ets més gran que Sant Feliu», quan es vol dir a un noi que creix alt i fort.

Curiosament a les capelletes dels carrers dedicades als Sants no n'hi ha cap en honor del Patró Sant Feliu encara que hi ha un carrer que porta el nom del màrtir.

Com totes les festes majors hi ha sardanes, i de vegades carreres de bicicletes, tir al plat, futbol, però l'acte principal és l'ofici presidit per les autoritats locals i en sortir acompanyen al mossèn a la rectoria precedits per la banda de música i al vespre un animat ball.

El ball és organitzat per una entitat privada que és la que té la pista d'estiu. També s'organitza una verbena popular per part de l'ajuntament a la plaça de les escoles velles.

La festa avui

La principal innovació és la celebració d'una verbena popular en els carrers de la vila que comença l'any 1979. L'any 1981 també organitzà una revetlla el «Centro Andaluz» donant-se el cas que hi havia festa en tres llocs al mateix temps.

L'organització dels actes depèn normalment de diverses entitats: Ajuntament, el Casino, el Sindicat, el Cercle, etc.

La missa ofici en honor del Sant se segueix celebrant el dia 1 d'agost, ara bé els balls i la gresca normalment es fan coincidir amb el cap de setmana anterior o posterior. Aquests darrers anys s'ha creat una comissió de festes que organitza tots els actes relacionats amb l'ajuntament.

Hem de pensar que és una data no adequada al calendari agrícola doncs són dies de molta feina: s'han de regar i replanar els avellaners; per tant hem de deduir que segurament quan es creà la festa a l'antiguitat, l'avellana era un cultiu minoritari o inexistent. La implantació d'aquest nou tipus de cultiu fa que la data de l'1 d'agost no sigui la més adequada, si la relacionem amb les feines agrícoles.

SANT LLORENÇ (Dia 10 d'agost)

Dintre del terme de Constantí es troba una ermita, avui enrunada, que estava dedicada al culte de Sant Llorenç i que el Dr. Cortiella en la seva HIST. II, pàg. 29, la dóna com probable primera església de Constantí i primitiu emplaçament de la vila. També trobem una capelleta del mateix Sant al carrer de la Font, imatge que la tradició popular diu que va ésser portada de l'ermita en vendre's aquesta el dia 25 de setembre de 1798 segons diu Amigó en la seva TOPONI., pàg. 102.

En aquest carrer es manté viva la tradició i en el dia del Sant a més d'adornar-lo i resar el rosari, celebren jocs dedicats especialment a la quitxalla.

La festa avui

Com he dit es conserva bastant viva, i fins i tot l'any 1981 es va fer una representació de guinyol al mig del carrer, incorporant un acte que no s'havia vist mai en una festa de barri.

DIADA NACIONAL DE CATALUNYA

Des de l'any 1975 en què van aparèixer uns senyors adornant alguns balcons fins avui s'ha celebrat amb més o menys fortuna cada any la diada de l'11 de setembre.

Les festes més grans es van donar els anys 76-77-78 en les que es van fer exposicions, conferències, sardanes i es van inaugurar dos carrers: l'11 de Setembre (abans Carrero Blanco) i la Plaça Rafel de Casanoves.

A partir d'aquest moment la festa va perdre la seva empenta inicial fins arribat l'any 1980 en què tan sols es fa un recital de poesia en un Bar i sense haver-hi cap participació ni organització oficial, per part de l'ajuntament.

La forta empenta de la festa, els anys abans anomenats, es pot explicar perquè la mateixa es va utilitzar com trampolí polític de cara a les properes eleccions municipals i parlamentàries. Una vegada passades, els principals organitzadors, gent que es volia promocionar han deixat la festa una mica de costat.

La festa avui

En els últims anys s'han celebrat sardanes, conferències i exposicions, i és el dia que es presenta des de fa cinc anys la Miscel·lània sobre temes referents a Constantí, els *Estudis de Constantí*.

LA PILARICA

La Pilarica és la Patrona de la Guàrdia Civil; en aquest dia a Constantí es duïen a terme uns actes que eren promocionats i pagats per aquesta entitat.

Se celebrava una missa presidida pel sergent de la Guàrdia Civil i altres autoritats. Al voltant de l'altar i durant la celebració es col·locaven tres guàrdies uniformats de gala en senyal de vigilància, protecció i respecte.

En sortir del temple el cap dels guàrdies convidava a les autoritats i coneguts a fer el vermut. Al mateix temps, al carrer, alguns anys es van celebrar jocs pels petits com carreres a peu, de sac i bateig de pessetes. Més tard els guàrdies anaven cap a la caserna on feien un dinar conjunt.

En aquest dia o el diumenge abans era costum que els caçadors en tornar de les seves correrries passessin per la caserna i regalessin part de la seva cacera als guàrdies. Era també un dia que la gent feia uns regals en espècies (olí, pa, vi... etc.).

La festa avui

Aquest any de 1989 han estat traslladats al quarter del Morell, per tant és de suposar que la festa es perdrà.

SANTS SIMÓ I JUDES TADEU (Dia 28 d'octubre)

Al Claxon núm. 526 (28-1 al 3-2 de 1980) he trobat una narració referent a Constantí, que parla d'una tradició que es donava el dia 28 d'octubre de cada any amb

motiu de portar les castanyes de Prades i que serviran per fer la castanyada el dia de Tots Sants.

L'escrit diu així:

«En el mismo pueblo (Constantí), años atrás, se practicaba otra costumbre que duró mucho tiempo. Al atardecer del día 28 de Octubre, día de San Simeón y San Tadeo, salían grupos de chiquillos fuera del pueblo a recibir a los vecinos que regresaban de la villa de la Selva del Campo, a caballo de burros y carritos, en donde habían comprado castañas de Prades para celebrar la «Castanyada» el día de Todos los Santos. Cuando los que regresaban de la Selva eran cerca de Constantí, los recibían con esta canción:

«Enrotllar castanayes
enrotllar confits
naltrus que som pobres
valtrus que sou rics».

y les intercedían el paso hasta conseguir que les obsequiaran con algunos puñados de castañas».

La festa avui

Es troba totalment oblidada i poca gent la recorda. En els meus esbrinaments he trobat Maria Alasà Marsal, domiciliada al Carrer de la Costa, núm. 22 de Constantí, que recordava haver participat quan era jove en aquesta tradició i fins i tot sabia la cançó. Segons l'informant el lloc d'espera era pels voltants de «La closa» (Masia als afores del poble en aquell temps), on comença el camí de la Selva. Al llibre TOPON., pàg. 63 diu: «Camí de la Selva. També dit dels masos... surt del poble pel costat de "la Closa" en una direcció» NW.

FESTA DE TOTS ELS SANTS I DIFUNTS (Dies 1 i 2 de novembre)

Entre el dia abans i el matí del dia 1 es fan els panellets, pastetes típiques no més d'aquests dies i també es filtrava per última vegada la mistela; també es tallen les castanyes que es couran al vespre.

Al voltant de la mitja nit es començaran a coure les castanyes, amb la típica paella foradada i es tapanà la mateixa ja que durant la seva cocció peten com si fossin coets. Després es treuran i s'embolicaran amb sacs i una vella s'ha de seure damunt del sac, i així es manté la calor fins l'hora de menjar-se-les.

Tota aquesta cerimònia de cocció de les castanyes antigament es feia a dalt del campanar i després es repartien entre tota la gent que esperava a la plaça de l'església. A les dotze de la nit tocaven «les campanes a morts» i això es repetia durant tota la nit cada hora.

El matí del dia 2 s'oferia una missa pels difunts i després s'anava a fer una visita al cementiri que el dia abans havia estat guarnit. És temps d'anar a fer olives i el dia és curt i fred, ja ho diu el refrany:

«Per Tots Sants,
capes i mocadors grans».

La festa avui

Les castanyes se celebren familiarment o entre grups d'amics i ja no es fa la castanyada popular de la plaça de l'església.

PER SANT NICOLAU, ANAR A CAPTAR (Dia 6 de desembre)

En aquest dia hi havia el costum de passar per les cases a captar. S'anava picant a la porta amb un bastó i es cantava una cançó. No es parava de donar cops i cantar fins que sortia la gent de la casa i donava quelcom.

El grup portava una senalla on s'hi anava posant tot el que s'arreplegava. La gent donava fruits i coses de menjar, normalment: vi, ous, codonyat i un menjar que es feia amb vi i farina.

Aquests grups estaven formats per nois d'una edat entre 10 i 18 anys i era una tradició només per nois, les noies no hi preniën part.

La cançó era la següent:

«Sant Nicolau
Bisbe de pau, Bisbe de Roma
cansat i fatigat
si no em doneu avellanes
un cop de sabre al cap».

En el Claxon núm. 526 (28-I al 31-II del 1980) trobo la següent descripció de la festa:

«En el vecino pueblo de Constantí la fiesta de San Nicolás, era celebrada popularmente. Un muchacho era vestido con los atributos del Santo Obispo, con mitra y casulla de papel, acompañado del maestro. Sus compañeros blandían a su lado un sable de madera. Recorrían las calles del pueblo y de vez en cuando entonaban esta canción:

*Sant Nicolau
Bisbe de pau
bisbe de Roma
cansat i fatigat
si no em doneu avellanes
un cop de sabre al cap.
Tururut Sant Pere
tururut Sant Pau
baixeu la botella
que beurem, si us plau
Sant Nicolau.
no hi tornis més
a tocar a matines
per quatre diners.
Violet Sant Pere
violet Sant Pau
que porteu corona
de Sant Nicolau.*

Después del recitado, blandiendo el sable, llamaban a las puertas y de allí no se movían hasta que les eren entregados unos puñados de avellanas, ó nueces ó higos ó almendras, ó pasas ó cualquier golosina, que colocaban en una espuerta y después se repartían.»

La festa avui

És una festa que ha desaparegut. Va durar almenys fins a finals dels anys 50.

LA PURÍSSIMA CONCEPCIÓ (Dia 8 de desembre)

Al Carrer del Castell, un dels més antics de Constantí es troba la Capelleta dedicada a la Puríssima Concepció. És una de les capelles que es va crear al poble amb acció de gràcies d'haver-se lliurat del còlera morbo que hi va haver al segle XIX.

Fins l'any 1980 en què va ésser pintada la capella es podia veure la data de la seva construcció (1854).

Encara que es repleguen diners per les flors i arreglar la capella no es fa cap acte de tipu folklòric o religiós (jocs, rosari...).

El dia de la Concepció i Nadal són dues diades assenyalades per canvi de vestuari i introducció de les peces d'hivern.

NADAL (25 de desembre)

La festivitat comença amb la «Missa del Gall» tot just a la mitja nit. En acabar-se, les autoritats religioses felicitaran les Pasqües a la sortida del temple a tots els seus feligresos.

Del temple la gent acostuma a anar als bars a fer una mica de ressopó, normalment de cava i pastes, d'aquí farà cap a casa seva a dormir.

Al dia següent es farà un gran dinar familiar. És el dia en què l'avi reuneix tota la família: fills, néts, joves, gendres, i on es portarà a terme la cerimònia de fer cagar el tió.

Com diu la tradició

«Per Nadal
cada ovella al seu corral»

o també l'altre:

«Per Nadal
cadascú al seu corral»

al migdia la quitxalla farà cagar el tió i recitarà els versos següents:

«Rabassó de vinya vella
tu ets fort i desigual
més estimo la teva merdeta
que els torronets de Nadal»

i procediran tots els petits a donar-li cops al tronc mentre repeteixen:

«Caga tió
sinó et donaré
un cop de bastó»

acabat això es tancarà el rabassó amb una manta i es farà sortir tothom perquè el tió pugui cagar molt.

Fer cagar el tió

SANT SILVESTRE (31 de desembre)

És l'últim dia de l'any i cal recordar-lo per la tradició de l'«Home dels Nassos», el qual diuen que té tants nassos com dies té l'any. Es diu per enganyar els nens i se'ls fa córrer pel poble dient: «He vist l'home dels nassos pel carrer de...». No cal dir que l'home dels nassos només té un nas doncs a l'any només li queda un dia.

Són dies foscos i de pluja, encara que el refrany diu que les pluges comencen a escursar-se:

«Per Sant Silvestre,
la pluja ja està llesta».

La festa avui

Tradicció en vigència, però amb menys força que abans.

ELS ESQUELLOTS

Es fan amb motiu del casament d'un senyor o senyora en segones núpcies o més. Consisteix en anar a fer soroll picant dos objectes al davant de la porta del casat de nou, fins que conviden a la multitud a prendre un refresc.

La tradició de la festa no me l'ha sabut explicar ningú, jo dic si no serà degut a que abans el casar-se era un signe de riquesa, i per tant ho havien de demostrar convidant al poble. Si no ho feien el poble els recriminava no deixant-los tranquils i fent soroll la nit del casament.

Abans a moltes cases del poble tenien bestiar i devien fer servir l'esquella per fer soroll, d'aquí que s'anomenin anar a fer «esquellots».

Actualment aquest soroll s'obté picant dos objectes un contra l'altre. Normalment són dos ferros o pots o sinó dues pedres, el que interessa és que tothom que hi vagi porti quelcom per fer gresca.

Es comença amb un cerca-vila amb un grup reduït de gent, normalment els que els agrada més la gresca, del poble i passant pels carrers van cridant la gent que es va afegint a la comitiva inicial.

Van donant tantes voltes pel poble com els sembla, i quan veuen que hi ha gent suficient s'encaminen cap a la casa dels casats i s'estan allí picant fins que obren la porta i conviden tota la gent. Normalment es convidava amb vi, mistela, vi dolç, coca, i galetes. Després de beure i menjar es felicita la parella i la gent es va dispersant.

Els esquellots no s'han de fer exactament el dia del casament sinó que es fan el dia que arriben al poble. S'ha donat el cas de parelles que han estat mesos fora perquè han anat a viure a un altre lloc i en tornar els han estat esperant per anar a fer-los esquellots.

Malgrat que és una tradició que es fa molt de tant en tant, doncs en un poble com Constantí no es donen molt sovint casaments en segones núpcies, és un poble no massa gran, és una tradició que es manté viva i fins al moment no s'ha perdut.

S'ha de fer notar que es fa tant si el que es casa és del poble com si és de fora. Últimament se n'han fet dos.